

באלהים נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יְבוֹס צְרִינוּ:

היבטים לשוניים בפרשת שפטים

דקדוקי מילים חלקם בעלי שינוי משמעות בפרשת שפטים ובהפטרה ובראשון של כי-תצא

טז יח שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים: הפ"א והט"ת בשווא נע.

תתן-לך: געיה בת"ו הראשונה

טז כ נתן לך: אין טעם נסוג אחר, כן הדבר גם בהמשך

טז כא תַעֲשֶׂה-לְךָ: העמדה קלה בת"ו ודגש חזק בלמ"ד מדין דחיק

יז א כָּל דִּבְרֵי רָע: טעם טפחא בתיבת כָּל,

יש להקפיד על הפרדת שתי התיבות הנותרות

יז ד וְהִגַּד-לְךָ: געיה בה"א; נַעֲשֶׂתָה השי"ן בשווא נח

יז ה אֶת-הַדָּבָר הָרָע: הרע בר"ש קמוצה

יז ז תִּהְיֶה-בָּו: העמדה קלה בת"ו ודגש חזק בב"ת מדין דחיק

יז ח לִנְגַע: הלמ"ד קמוצה

יז י אֲשֶׁר יִבְחַר ה': טעם טפחא בתיבת אֲשֶׁר

יז יב לְשָׂרָת: טעם נסוג אחר לשי"ן ותנועת הר"ש התקצרה לסגול

יז יד עליית שני

יז טו וַיִּשְׁבְּתָה בָּהּ: טעם נסוג אחר לשי"ן, הבי"ת בראש התיבה השנייה בדגש חזק מדין אתי מרחיק

יז טז לֹא-יִרְבֶּה-לָּו: במלרע, הלמ"ד האחרונה בדגש חזק מדין דחיק, אין לקרוא כאילו ההטעמה בב"ת וכן הדבר גם בהמשך פס' יז.

יז טז תִּסְפּוּן: יש להאריך מעט בת"ו ובמלרע

יז יח וְכָתַב לָו: טעם נסוג אחר לכ"ף.

יז יט מִלִּפְנֵי הַפְּהִיגִים הַלְוִיִּם: טעם טפחא בתיבת מִלִּפְנֵי

יז כ וְקָרָא בָו: טעם נסוג אחר לקו"ף

יז כ הוּא וּבָנָיו: יש להקפיד על הפרדת התיבות, להשמיע שורק פעמיים, כן הדבר בהמשך יח ו¹

יח א עליית שלישי

יח ב לֹא-יִהְיֶה-לָּו: העמדה קלה ביו"ד הראשונה

יח ו עליית רביעי

יח ח חֵלֶק כְּחֵלֶק: לאלו שאינם מבחינים בקריאתם בין קו"ף לכ"ף עליהם להיזהר לא להדביק את התיבות

יח ט כְּתוּעָבָת: העי"ן בחטף פתח ולא בצירי²

¹ לחתוך בגרון את זרימת האוויר (דהיינו: א' עיצורית, "גנובה"), כדי שתנועת השורק שבראש המילה וּבָנָיו לא תישמע כמו המשך של תנועת השורק הקודמת שבסוף הוּא.

² צורת הנסמך גרמה לתנועת הצירי להתקצר לחטף

יח יא וַיִּדְעֵנִי: הִיוֹד בְּחִירָק חֹסֵר (אֵין לְקִרְוֹא 'וְאִידְעֵנִי') וְהַדְלִית אַחֲרֶיהָ דְּגוּשָׁה וּבִשְׂוֹא נֶעַ

יח יב כָּל-עֲשֵׂה אֱלֹה: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לַע"ן

יח יד עֲלִיית חֲמִישִׁי

אָל-מַעֲנִינִים: נִו"ן רִאשׁוֹנָה בִשְׂוֹא נֶעַ וְלֹא בַחֲטָף כִּפִּי שְׂמוּפִיעַ בַּחֲלֵק מִהַדְפּוּסִים.

נָתַן לָךְ: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לִנְו"ן הָרִאשׁוֹנָה. תִּשְׁמָעוֹן: בַּמִּלָּה

יח יט הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁמַע: תִּיבֵת הָאִישׁ בַּפִּשְׁטָא, לֹא בַקְדָּמָא כְּמוֹ בְּצִירוֹף קְדָמָא מִהַפָּךְ פִּשְׁטָא

יט א וּבִבְתִּיהֶם: בִּל"ת רִאשׁוֹנָה, עַל אִף הַקּוּשִׁי, בִשְׂוֹא נֶחַ

יט ב תִּבְדִּיל לָךְ: אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר, עִם זֹאת, יֵשׁ לְהִזְהֵר לֹא לְהַדְבִּיק אֶת הַתִּיבּוֹת

יט ה וְנִדְחָה: הַד' דְּגוּשָׁה וּבִשְׂוֹא נַע"י

יט ו כִּי-יָחֵם: כִּי בַמִּקָּף וְלֹא בַמוֹנַח

יט ח אֶת-גְּבֻלְךָ: הָעֲמֵדָה קֵלָה בְּבִל"ת וְהַלֵּמ"ד בִשְׂוֹא נֶעַ. וְנָתַן לָךְ: טַעַם בִּסּוּג אַחֲוֹר לִנְו"ן הָרִאשׁוֹנָה

יט י יָדָם נָקִי: הַד' קְמוּצָה³

יט יא וְאָרַב לוֹ: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לֹא"ף

יט יג מִיִּשְׂרָאֵל: הִיוֹד בְּדָגֶשׁ חֲזָק וּבְחִירָק

יט יד עֲלִיית שְׁשִׁי

יט יט וַעֲשִׂיתֶם לוֹ: טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר לִש"ן

כ ב כְּקִרְבָּנֶם: הַקּו"ף בַּקִּמָּץ רָחֵב וְהַרִ"שׁ בַּקִּמָּץ קָטָן

כ ג אֶל-תִּירְאוּ: גַּעִיָּה בִתִּי"ו וְהַרִ"שׁ בִשְׂוֹא נַע"י⁵

כ ו אֲשֶׁר-נָטַע כָּרֶם: אֵין טַעַם נִסּוּג אַחֲוֹר.

תִּיבֵת אֲשֶׁר מוֹקֶפֶת וְלֹא בַקְדָּמָא, כֵּן הַדְּבָר גַּם בַּפִּסּוּק הַבֵּא

כ ז אֶרֶץ: שִׁי"ן שְׂמָאלִית

כ ט וּפְקֻדּוֹ: הַטַּעֲמָה מִשְׁנִית שֶׁל מֵרְכָא בִּפ"א בַּמְדּוּיקִים

כ י עֲלִיית שְׁבִיעִי

כ יא לָמָס: הַלֵּמ"ד בַּקִּמָּץ

כ יט לְתַפְשָׁה: הַתִּי"ו בַּקִּמָּץ קָטָן. אֶת-עֵצָה: יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל קְרִיאַת הַמִּפְיָק, אַחֲרֵת יֵשׁ בַּכֵּן כַּדִּי לִשְׁבֹּשׁ אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב

כ כ כִּי-לֹא-עֵץ: שְׁלוֹשׁ הַמִּילִים מוֹקֶפֶת וְזֶהוּ הַנוֹסַח הַנִּכּוֹן⁶

³ הַמִּרְפָּה וְקוּרָא בִשְׂוֹא נֶחַ מִשְׁמַעוֹת שֶׁל דַּחִיָּה.

⁴ יִתְכֵּן שֶׁזֶה לְעִיכּוּבָא לְמִי שֶׁבְּכָל מְקוֹם מִבְּחִין בֵּין קִמָּץ לַפְתָּח

⁵ הַקּוּרָא נֶחַ מִשְׁבֹּשׁ אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב

⁶ בַּקּוּרָן הַתִּיבָּה כִּי מוֹטַעֲמַת בַּמוֹנַח, עֵיין בַּסֵּפֶר "כֹּא"צ וְהַנוֹסַח הַמְּקוּבָּל שֶׁל הַמִּקְרָא" עַמ' 54 שֶׁהַטַּעֲמַת הַדְּפּוּס מִנוֹגֶדֶת לַנוֹסַח הַמְּדּוּיק בַּכְּתָבִי הַיָּד.

כא א בָּאֲדָמָה: הב' קמוצה

כא ב וּמִדְדוּ: דל"ת ראשונה בשווא נע⁷

כא ד וְעֶרְפוֹ-שֵׁם: געיה בע"ן

כא ו עַל-הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל:

טעם טיפחא בתיבת עַל-הָעֵגְלָה

כא כז מַפְטִיר

כא ח דָּם נָקִי: הדל"ת קמוצה

הפטרת שופטים, ישעיהו נא יב – נב יג:

נא יב וְתִירְאִי: העמדה קלה בת"ו והר"ש בשווא נע⁸

נא יג וְיִסָּד אֶרֶץ: תיבה ראשונה במלרע ושנייה במלעיל, אין טעם נסוג אחור

נא טו רָגַע: במלרע

נא יז הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי: בשתי התיבות ר"ש ראשונה בשווא נע ולא בחטף

נא יט מִי יָנוּד לָךְ: טעם טפחא בתיבת מִי

נא כ הַמְּלֹאִים: געיה בה"א והמ"ם אחריה בשווא נע

נא כא וְשָׁכַרְתָּ: ש"ן ימנית

נא כג מוֹגִיד: ה"ו בחירק חסר, אין לקרוא 'מוגאיד'.

לַעֲבָרִים: הלמ"ד בפתח על אף שהיא באה לפני גרונית

נב א עוֹרֵי עוֹרֵי: במלרע בשניהם

נב ד יֵרֶד-עַמִּי: געיה ב"ד הראשונה

נב ה יְהִלִּילָהּ: הה"א בצירי, ואין להשמיע צליל של י"ד אחריה. מְנַאֵץ: המ"ם בחירק ולא בשוא

נב ו הַמְּדַבֵּר: געיה בה"א והמ"ם אחריה בשווא נע

נב ח נִשְׁאוּ קוֹל: טעם נסוג אחור לנר"ן, הש"ן בשוא נע

נב ט חֲרָבוֹת: הח"ת בקמץ קטן

נב יא הִבְּרוּ: במלעיל

נב יב תִּלְכוּן: מלרע

ראשון של כי-תצא

כא יג וּבִכְתָּהּ: המילה מוטעמת במרכא בב"ת ובתביר בת"ו

כא טו שני במנחת שבת

⁷ אין לחוש לאותם דפוסים וכתבי יד אשר ניקדו שם חטף פתח, אין זה אלא כי אם למנוע קריאתה בשווא נח

⁸ יש שינוי משמעות אם יקרא בשוא נח.

⁹ לתשומת לב: מוֹגִיד בגימ"ל לא מוניך בנר"ן כבהפטרת עקב. וכבר ראיתי שטעו בזה.

לְשׁוֹנֵיָהּ: הַנֶּחֱמָה בְּחִירָה

כא יח שלישי במנחת שבת

כא יט וְתַפְּשׁוּ בּוֹ: הַטַּעַם נִסְוֵג לַתִּיּוֹ, עִם זֹאת הַפֶּה בְּשׁוֹא נֵעַ

טז כ. פנים יפות. צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף

יש לפרש ע"ד שאחז"ל [אבות פ"ד מ"ב] מצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה, וכבר פרשנו ענינו במ"ש חז"ל [פסחים נ ב] לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שכל מה שאדם עוסק בתורה ומצות היא חביבה עליו יותר, כמ"ש [ברכות מ א] במידת הקדוש ברוך הוא כלי מלא מחזיק, שבכל פעם מבין יותר אור התורה והמצוה עד שחביבה עליו התורה והמצות יותר מכל שכר עוה"ב, וכענין שאמרו [אבות פ"ד מ"ז] יפה שעה אחת בתורה ומצות בעוה"ז מכל חיי עוה"ב, וזהו עיקר עוסק לשמה, דהיינו לשם המצוה שהיא חביבה עליו יותר מכל שכרה, וכמ"ש [ע"ז יט א] במצותיו חפץ מאוד במצותיו ולא בשכר מצותיו, והוא מ"ש [שה"ש ב, ז] אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, כי כל זמן שאהבת המצוה היא בשביל השכר הטוב יש מקום לעורר ולבטלה, וכמ"ש [סוכה נב א] שהיצה"ר נדמה לצדיקים להר שמתגבר עליו להסיר מעליו תקות השכר, המצפה לעתיד ולהמיר אותו בתענוגי הבלי הזמן, אבל אם יגיע למעלה במצותיו חפץ מאוד שהמצוה היא למעלה מכל שכר, שוב אין לעורר עליו, וז"ש עד שתחפץ והוא מ"ש [ברכות יז א] עולמך תראה בחיך שמשגי בחייו את האור הצפון, כמו שאמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (תהלים לא, ב), וז"ש ששכר מצוה מצוה שהמצוה עצמה הוא עיקר השכר ואין לה דמיון שום שכר בעולם, וז"ש צדק צדק תרדוף שמצוה גוררת מצוה אחרת ורודפת אחריו עד שיגיע למעלה למען תחיה וירשת את הארץ, דהיינו בחייו נוחל את הארץ העליונה.

יז ה הרב אליעזר פולאק נר"ו. אֶל שַׁעֲרֵיךָ תֵּאָ לַתְּרַע בֵּית דִּינְךָ, [וכן ת"י], ורש"י הקשה ע"ז דהא סוקלין אותו בשער שעבר בו ולא בשער שנידון בו, וי"ל דמה שתרגם לתרע בית דין אין הכונה לשער שנידון בו, אלא דשער במקום שהכונה לבית דין מתרגם תרע בית דין, ולא נחית לפרש אם עבר בעיר אחת ונידון בעיר אחרת היכן יסקל, שגם הכתוב לא פירש, ותרגם כפשוטו של מקרא, ולקמן כ"א י"ט דכתיב שער מקומו תרגם תרע בית דין אתריה, אבל כאן דלא כתיב מקומו תרגם תרע בית דין. ומה שאמר הכתוב לשון שער, הוא משום שבית דין יושבין בשער העיר, כמבואר ברמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג, ולמד כן מקרא דכתיב וְהִצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט (עמוס ה, טו).

שם ברש"י ותרגומו לקרויך, לא נתפרש למה תרגם לקרויך ולא תרגם לתרע קרויך, או לתרעך, ואף שכן דרך אונקלוס תמיד לתרגם בשערך בקרויך, היינו במקום שהמכוון לעיר, אבל כאן המכוון הוא לשער העיר.

מגליון סז. אֶל שַׁעֲרֵיךָ רש"י: המתרגם אל שַׁעֲרֵיךָ לתרע בית דין, טועה. שכן שנינו אל שַׁעֲרֵיךָ זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנידון בו, נאמר שַׁעֲרֵיךָ למטה ונאמר שַׁעֲרֵיךָ למעלה (פסוק ב) מה שַׁעֲרֵיךָ האמור למעלה שער שעבד בו אף שַׁעֲרֵיךָ האמור למטה שער שעבד בו. ותרגומו: לְקָרְוִיךָ:

אף אנו נאמר: המתרגם אל שַׁעֲרֵיךָ לקרויך טועה. אין זו שיטה למצוא גרסא בראשונים ולאמץ אותה, כשכל הספרים הידועים לנו גורסים לתרע בית דין. ואין זה משנה גם אם אין הלכה כגירסא זו. יש ספרים ישנים שגורסים לתרע בית דין, ומוסיפים "לקרויך לפי פירוש רבנו שלמה".

יז טו חזון איש. **שום תשים עליך מלך**. ענין המלך ע"פ התורה הוא שיהיה המפקח על העם כי לא ילוז דרכיו ולא יטה מדרך החכמה, להרבות הדעת ביהודה ותורה בציון, כי יהיה עם חכם ונבון הגוי כלו. זאת היא תעודת המלך וחזותם תכניתו.

יז יח הרב חיים גרינמן ז"ל פירש רש"י **את משנה התורה** – שתי ספרי תורות אחת שהיא מונחת בבית גנזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו ואונקלוס תרגם פתשגן פתר משנה לשון שנון ודבור.

נראה דאפילו אם כתב לעצמו שני ספרי תורה קודם שנתמנה למלך, דכשנתמנה חייב לחזור ולכתוב ספר תורה אחת למצות המלך, והיינו לשמו, ר"ל למצות המלך, דמה שכתב קודם שנתחייב לא יצא בה ידי"ח, והיינו הניחו לו אבותיו או אחרים דאמרינן בגמ', ולא דוקא אחרים דה"ה הוא עצמו קודם שנתמנה, ונקטו אבותיו ואחרים לרבותא דאפילו נפלו לו או שנתנו לו לאחר שנתמנה נמי לא מיפטר בכך.

ואם עדיין לא כתב ספר תורה, ובא לכתוב שתים, צריך שיפרש איזו היא למצות המלך, שזו היא שיוצאה ונכנסת עמו, וגם זו חייב להגיה מספר העזרה כמ"ש הרמב"ם, והיינו לשון לשמו, למצות המלך.

יט ו חזון איש. **פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח פי יחס לבבו והשיגו פי ירבה הדרך והכח נפש וז' אין משפט מות** נראה דאם פגעו גואל הדם קדם עמדו לדין, מצוה על כל אדם להצילו, דקודם גמר דין יש ספקות הרבה דדלמא הוא רציחתו קרובה לאונס דהרבה דקדוקי הלכות יש בדין גלות, והיכי דפ טור מגלות גואל הדם נהרג עליו כמש"כ הרמב"ם פ"ו ה"ג, ודלמא יסרו לדבר מצוה וכמש"כ רבנו פ"ה ה"ה, ועוד דאין דין גלות אלא בלא פרכס כלל כמש"כ רבנו ה"ב, ועוד מי מעיד בו, והלכך על כל אדם לכופתו לגוה"ד ולהצילו, ונראה דיש לו דין רודף ממש ומצילין את הנרדף מיד גוה"ד בנפשו של רודף, אבל לאחר גמר דין לגלות, יש בכלל זה גמ"ד לכל דיני גוה"ד, ואין אדם רשאי להצילו מיד גואל אלא בדברי בקשה אבל לא בחזקה כמש"כ רבנו ה"ח דשני ת"ח מדברין עמו וכ"ה בגמ' י ב. ואם היו רשאים להצילו בע"כ היו שולחין עמו שומרים בעלי אגרופין, ודין המזיד כדין שוגג בהליכתו לעיר מקלט.

כ ז שמן רוקח. **ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה וגו' ויספו השטרים לדבר אל העם**. ודקדקו המפרשים בלשון ויספו השטרים, דבכל הכרזות לא נאמר לשון זה. ואמרתי בדרך מליצה, דהנה מצינו שני טעמים על מיתת הצדיקים א): כמ"ש **יחזקאל** **ב' יח** **בְּקִדְשׁוֹ לֹא יֵאָמֵן**, ומוטב שימות זכאי ואל ימות חייב. ב) שהצדיק נאסף בעון הדור. ואמנם מה שהצדיק נאסף בעון הדור, היינו דוקא כשאינו מוכיחם, אבל אם הוא מוכיח, כתיב ביחזקאל **י' יח** **וְאֵתָהּ פִּי הִזְהַרְתִּי וְצִדִּיק לְבַלְתִּי חָטָא צִדִּיק וְהוּא לֹא חָטָא חָיו וְיָחִיָּה כִּי נִזְהַר וְאֵתָהּ אֵת נִפְשָׁהּ הִצֵּלְתָּ** (יחזקאל ג, כא)¹⁰. והנה בזה"ק איתא דתיבת **אֵתָהּ** מרמז על הנשמה, וגם ידוע מאמר חז"ל עה"פ **קִרְבָּנָם בְּתִימָן לְעוֹלָם** (תהלים מט, יב), אל תקרי **קִרְבָּנָם**, אלא **קִרְבָּנָם**, כלומר דקבר הוא ביתו של אדם, אבל בעוה"ז אינו רק כאורח נטוי ללון, ואינו רק דירת עראי. וזה שאמר **מי האיש אשר ארש אשה**, כלומר הנשמה, ולא לקחה מעבודת הבורא ב"ה ח"ו, אלא מדביקה בתורה ובמצות ומחזיקה בקדושה, ילך וישוב לביתו דא קברא, ולמה, וכי חשיד קוב"ה דעביד דין בלא דינא. ומתרג' פן ימות במלחמה, כלומר יחזקאל בקדושו לא יאמין, ופן במלחמות יצה"ר ימות, דהרשעים בחייהם קרואים **מתים**, וזאיש אחר יקחנה,

¹⁰ א"ה. הדברים מחודשים מאוד, וטעונים ראיה. והמקרא ביחזקאל אינו ענין לזה. שם הנביא מזהיר שעליו להוכיח את העם או את היחיד; אם ישמעו לו או לא – הוא את נפשו הציל. אם לא יוכיח, דמו של הרשע שהענש על חאו ידרש מהנביא.

כלומר כי אזי יומסר נשמתו לסטרא אחרא, וכמ"ש בזוה"ק עה"פ ילעם נכרי (שמות כא, ח'), מאן
 'עם נכרי', דא משריין דמלאכי חבלא, ומוטב שימות זכאי ואל ימות חייב. זיספו השוטרים
 לדבר אל העם, כלומר שיוסיפו עוד טעם אחר למיתת הצדיקים בלא זמנם, מי האיש הירא
 ורך חלבב, כלומר הצדיק שהוא ירא אלהים ורך לבב שהוא מרחם על הבריות, ומה מתקו בזה
 דרשת חז"ל שאמרו הירא מעבירות שבידו, וע"ד יחטאני נגדי תמיד (תהלים נא, ה'), כי לא כן הרשע אף שעובר על
 כל עבירות שבתורה, לבו בריא כאולם, ואומר אין פשעו, ואעפ"כ ילך וישוב לביתו קודם זמנו, ואמר
 הטעם יולא ימס את לבב אחיו כלבבו, וכמ"ש המתרגם יולא יתבור ית לביה דאחוהי, כלומר
 אף כי בקרבו לבו נשבר, אבל אינו שובר את לב אחיו בני ישראל להוכיחם ולהדריכם בדרך
 הישר.

ילקוט סופר. כפר לעמך ישראל אשר פדית ה', ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונפטר להם
 חדם. איתא בספרי: 'כפר לעמך' אלו החיים, אשר פדית אלו המתים, מלמד שהמתים צריכים
 כפרה. ויש להבין ענין כפרה זו. ובהוריות (דף וי). דרשו מהפסוק 'כפר לעמך ישראל אשר פדית',
 ראוי כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים. וכתב בספר חסידי ס (סי' תתשעא) דאיך יכול המעשה
 לכפר על מי שלא עשאה בחייו, והא חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא, שאין כפרה לאחר
 מיתה, כי בחבלי מיתת אדם נתכפרו לו עונותיו. אלא כך אמר הקב"ה 'ברא מזכי אבא', ומכאן
 תיקנו שנודרין צדקה שייטב לאותן שכבר מתו, ומצינו שהמתים מתפללים על הבנים, שנאמר
 יתעל שכבת חטל (שמות טו, יד'), ואיתא במכילתא (פרשת בשלח): עלתה תפלתן של אבותינו שהיו
 שכובים כטל שעל הארץ. וכן מועיל למתים שהחיים מתפללים עליהם, או הצדקה שנותנין
 עליהם, וצדקה תציל ממות (משלי י, ב) שבוזה העולם וממות שלעתיד, עכ"ד.

והב"י (או"ח סימן תרכא) כתב בשם המרדכי דמה שהורגלו לידור צדקה ביוה"כ עבור המתים, יש
 ראייה מספרי 'כפר לעמך ישראל אשר פדית' אלו המתים. והרוקח כתב דמה שפוסקין צדקה
 בעבור המתים ביוה"כ יש להם אסמכתא מן הפסוק בסוף פרשת תצוה 'חטאת הפפרים אחת
 בשנה יכפר' (שמות ל, י'), וסמך ליה 'ונתנו איש כפר נפשו לח' (שמות ל, יב) ומה מועיל למת שהחי
 נותן צדקה בעבורו, אלא ה' בוחן לבות החיים והמתים אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה,
 והחי יכול לבקש להקל דין המת כדוד על אבשלום זכר' יוחנן על 'אחר', ונותנים לכבוד המתים
 שהצדיקים מליצים על צאצאיהם, עכ"ל. ובדרכי משה שם מביא בשם מהר"י ווייל דלכן נקרא
 בלשון יום הכיפורים, בלשון רבים, דהיינו לחיים ולמתים ע"ש. וכ"כ הלבוש מה שנהגו לפסוק
 צדקה בעד המתים, לפי ששבת הוא יום מנוחה, יום שגם המתים נחים בו ואינם נידונים לכן
 ראויים להזכרה למנוחה ולברכה ולהתפלל עליהם.

נכנסנו לחודש אלול, ידידנו אהרון גל נר"ו שלח לנו על מזמור כז בתהילים הנאמר בחודש זה
 (יש נוהגים עד הושענא רבה או שמיני עצרת)

החודש אנחנו קוראים את מזמור כ"ז בתהילים
 "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא יהוה מעוז חיי ממי אפחד: בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי המה
 קשלו ונפלו:" (תהילים כז:א.ב)

מיהם המרעים הזוממים לאכול את בשרי? האם מדובר בקניבאלים?
 מובן שלא. אין זה אלא ניב.
 ומה פירושו?

בפרשת "קדושים" נאמר: "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא יט:טז)
 אונקלוס מתרגם: "לא תיכול קורצין בעמך"
 והראב"ע כותב: "...והטעם מלשין..."

המשפט "אכלו קרציהון" מופיע בספר דניאל: "כל־קבל דנה ביה־זמנא קרבו גברין פשדאין ואכלו קרציהון
 די יהודיא:"

וכותב שם הראב"ע: "ואכלו קרציהון – תרגום: לא תלך רכיל – המדבר בסתר רעה על אחד, כאילו אוכל בשרו".

פירוש "דעת מקרא" אומר שהביטוי הזה מקורו בשפה האנדית AKULU KURSI. :שפירושי המילולי הוא "אוכל חתיכות בשר מגופו של מישוהו", ומשמעותו – להלשין עליו.

מכאן אולי ניתן להבין את המשפט "בקרב עלי מרעים לאכול את בשרי" כך:

"אלה שחשבתי אותם לחברי ולרעי, הם מרעים שרוצים להלשין עלי".

אם כך. "לאכול את בשרי" הכוונה "להלשין עלי", ואולי אפילו "להעליל עלי".

הדבר מסתבר גם מסוף המזמור, המזכיר מעט את תחילתו: "אַל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ עָרִי כִּי קָמוּ בִי עֲדֵי שָׁקָר

וַיִּשָּׁח חֲמִס"

חודש טוב ומבורך, אהרן

הפטרת שופטים

גם בהפטרה זו הובאו כאן אשתקד דברי ידידנו הרב גור-אריה צור נר"ו

ועתה הניף ידו שנית ויוסף שאת משלו ויאמר

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

הפטרת שופטים היא ההפטרה הרביעית מתוך שבע הפטרות הנחמה הנקראות

מדי שבת עד ראש השנה הבא עלינו לטובה. והיא הנקראת ד' דנחמתא.

ומובא באבודרהם על פי הפסיקתא כי בשבע הפטרות דנחמתא שולח הקב"ה

את נביאיו לנחם את כנסת ישראל ואינה מתרצית עד הנחמתא הששית

והשביעית.

שכן בנחמתא הראשונה נחמו נחמו עמי בקש הקב"ה לנחמה על ידי ריבוי תפילות

ותחנונים, ועדיין לא נתרצתה. ובנחמתא השניה ותאמר ציון עזבני ה', בקש הקב"ה

לנחמה על ידי ריבוי בנים ועדיין לא נתרצתה. ובנחמתא השלישית בקש הקב"ה

לנחם את כנסת ישראל, על ידי לימוד התורה הק', ועדיין לא נתרצתה.

וַיִּרְאֵה לַמַּעֲיִין כִּי בָזָה הַפֶּטֶרָה הַרְבִּיעִית מִבִּקְשׁ הַקֶּב"ה לִנְחָם אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַךְ

שְׁהוּא הַמִּנְחָם, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, כְּאֹמְרוֹ בְּתַחֲלִיל הַפֶּטֶרָה אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מִנְחָמְכֶם.

ואמר פעמיים אָנֹכִי אָנֹכִי כִּדְרֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּסֵנָה אֲחִי' אֲשֶׁר אֲחִי',

וּכְדִפְרֹשׁוֹ חֲזוֹל בְּמִסְכַּת בְּרִכּוֹת [ט:] וְהִבִּיאוּ רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַחֹמֶשׁ: א"ל

הַקֶּב"ה לְמֹשֶׁה לֵךְ אֲמֹר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי הֵייתִי עִמָּכֶם בְּשַׁעְבּוֹד זֶה וְאֲנִי אֲהִיָּה

עִמָּכֶם בְּשַׁעְבּוֹד מַלְכִּיּוֹת, כֵּן כֵּאֵן כְּאֹמֵר לָהֶם הַקֶּב"ה, אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר שָׁמַעַתְ

דְּבָרִי מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּאֹמְרִי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים.

וּכְדְרֹךְ שֶׁאֲמֹר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' אֲנִי וְלֹא מִלֹּאךְ. כֵּן מִבִּקְשׁ לִנְחָמָם בְּאֹמְרוֹ:

אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מִנְחָמְכֶם.

ולכאורה היה ראוי לה להתרצות, אלא שאינה מתרצית על הבטחות לעתיד

אלא במה שיאמר לה הקב"ה בהפטרה הששית [ישעיהו ס, א'] וְכִבְדֹּד יְהוָה עֲלֶיךָ זָרַח

שֶׁכֶּבֶד זָרַח עֲלֶיךָ אֹר הַגְּאוּלָּה. עד כאן על פי אבודרהם על הפסיקתא.

ובשימת לב, יש בהפטרות הנחמה כעין התפתחות והעצמה של ריצוי לכנסת

ישראל לאחר החורבן, כשבהפטרה זו, המתחילה במלים אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מִנְחָמְכֶם

מִבִּקְשׁ הַקֶּב"ה לְרִצּוֹתָהּ עוֹד עַל יְדֵי תוֹסַפַּת שְׁתֵּי הַבְּטָחוֹת:

הַאֲחֻת: יִצְיָאָה מֵהַגְּלוּת,

וְהַשְּׁנִיָּה: שִׁיעֶשֶׂה זֹאת עַל יְדֵי נִיצְחוֹן עַל אוֹיְבֶיהָ, נִיצְחוֹן שֶׁאֵין אַחֲרָיו הַפֶּסֶק כָּלֵל

וְהוּא נִיצְחוֹן לְנִצָּח.

וכאומרו: אָנֹכִי הוּא מִקְבֻצְכֶם. אָנֹכִי הוּא הַמִּנְצָח אֶת אוֹיְבֵיכֶם. ובאומרו אָנֹכִי, כוונתו

לְנִצָּח.

וכן פירש המלבי"ם: אנכי, משיב להם ה', אתם אומרים עורי זרוע ה' ולעיל, פסוק ט"ז, כאילו אני נשתנית ממה שהייתי בימי קדם, לא כן, כי אנכי אנכי הוא, אני הוא מי שהייתי, אני לא נשתנית אנכי הוא מנחמכם גם עתה כמו מקדם, רק את נשתנית ממה שהיית, לך אני אומר: מי את ותיראי מאנוש ימות / ומבן אדם חזיר יפתן, מי את? כי אני מכירך כלל, אינך עוד העם אשר היית בימי קדם, העם אשר פדיתם ממצרים, כי הם לא פחדו מזרוע בשר רק בטחו בישועתי, ואת ותיראי מאנוש ימות. עכ"ל.

וביתר פירוט, אומר הקב"ה אנכי הוא מנחמכם. וכפי שאמר בעשרת הדברות אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כנ"ל, שאין מי שניצח את המצרים, עד אשר ראו נפלאותיו. שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם. מידת בשר ודם ספק נוצח ספק אין נוצח. ואם נוצח הרי ניצחנו ספק לנצח, ספק אינו לנצח. אבל הקב"ה, ודאי נוצח וודאי לנצח. ובכך הקב"ה בא לנחם את כנסת ישראל. הריני נוצח לנצח. לכן אמר פעמיים אנכי הוא מנחמכם. אנכי מוציאך מן הגלות ואנכי נוצח לנצח.

ובזה הפטרה מתקשרת לפרשה, אם כי היא מן ההפטרות שלא בהכרח משויכות לפרשה. מכל מקום נמצא כאן שייכות של נצחון לנצח כאומרו בפרשה כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-אויביכם להושיע אתכם.

וכן הוא אומר ואם-ירחיב יהוה אלהיך את-גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את-כל-הארץ אשר דבר לתת לאבותיך: ופירש רש"י פירש"י ואם ירחיב. כאשר נשבע לתת לך ארץ קני וקנזי וקדמוני, כהבטחת הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים: ביום ההוא ברת יהוה את-אברהם ברת לאמר לזרעך נתתי את-הארץ הזאת וגו' את-הקניני ואת-הקנזי ואת הקדמוני.

ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה: פירש"י ויספת לך עוד שלש. הרי תשע, ג' שבעבר הירדן, וג' שבארץ כנען, וג' לעתיד לבוא.

וכאן באה הפטרת הנחמה להשלים את הבטחת הקב"ה הנאמרת בפרשה לעתיד לבוא:

ותחילה מבטיחם הקב"ה על היציאה מזהגלות: מחר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו, וכן פירש מצודת דוד: הנוע וטלטול הגולה ימהר להפתח וילך לו, ולנצח יהיה הדבר לכן אמר ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו: ואנכי יהוה אלהיך רגע הים ויחמו גליו יהוה עבאות שמו: וגם אם יהמו הגלים, גלי היציאה מן הגלות, הרי ברצותי ארגיע את הים, את ים הגלות, עד עת אקבצך. לכן אמר: ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתוך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה: עתידים אתם להיות ככוכבי השמים וכעפר הארץ, בציון, בית ארץ אחוזתכם. כארץ וכשמים שהם עומדים לעולם.

ומעתה הוא מודיעם שהוא מנצחם לנצח והוא ינהלם.

וזה אומרו: חשף יהוה את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. ועוד מובא במלבי"ם: ולא כארץ מצרים משם יצאתם בחיפזון, והיה פרעה רודף אחריכם, אבל עתה בגאולה העתידה אומר הקב"ה, אני גם לפניכם וגם מאחריכם, כמאסף לכל המחנות, ובה סיים את הנחמה הרביעית: כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, כי הלך לפניכם יהוה ומאסףכם אלהי ישראל. עכ"ד.

וגם על דרך הסוד, הפטרה רביעית זו היא כנגד ספירת הנצח, שכן מקומה בהשתלשלות הספירות: חסד גבורה תפארת נצח. ככתוב: [פסוק ו'] לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני: ובאומרו ביום ההוא כוונתו לאחרית

הַיָּמִים וּכְתוּב בְּזִכְרֵהּ יִדְט' וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי
יְהוָה אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא כִּנְגֵד סְפִירַת הַנִּצָּח, כִּנ"ל. וִירְמוּז בִּזְה
שֶׁהוּא נֹצֵחַן לַגּוֹיִים וּמוֹצִיאֵן לְיִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת לְנֶצַח.
בב"א.

תָּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

ברתיבת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המשתתפים ☺